

Baksidan av en god idé

- En idéanalys av kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C och dess påverkan för afrikanska kvinnor och barn.

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG20
Termin: HT-terminen 2012
Handledare: Emma Sundkvist
Omfång: 10.000-15.000 ord

Abstract

In Africa there are approximately 91,5 million women and girls who have been subject to the traditional practice of Female Genital Mutilation/Cutting (FGM/C). Mothers subject their daughters to FGM/C as an act of love as society regards this to be the process a girl becomes a woman; furthermore a non-circumcised woman is deemed as unfit for marriage. This perception stems from deeply rooted social structures and creates a strong peer pressure where people consider the practice of FGM/C as a highly contributive part of the future premises for the girl. The international community's view of FGM/C is that it is a violation to women and girls' fundamental freedom and rights, and demands that the practice is abolished. Organizations such as WHO, UNICEF and UNFPA propose that creation of laws against FGM/C as an effective means to end the practice. This paper will investigate the different consequences a law against FGM/C could have for African women and girls. Subsequently this paper will put forth, with the help of effect oriented idea analyzes, that a law prohibiting FGM/C could have an elongated negative consequences on African women and girls. In spite of this, a law prohibiting the practice of FGM/C must be considered a necessary response so that future generations will be free from FGM/C.

Keywords: Female Genital Mutilation/Cutting (FGM/C), social structures, Africa, best interest of the child, women's rights , criminalization, culture relativism, universalism.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	3
1.3 Avgränsningar.....	3
1.4 Val av terminologi.....	4
1.5 Material och källkritik.....	5
1.5.1 Material.....	5
1.5.2 Källkritik.....	5
2. Teori och metod.....	6
2.1 Teori.....	6
2.2 Metod.....	7
3. FGM/C och kriminalisering.....	8
3.1 FGM/C.....	9
3.2 FGM/C som en kränkning av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter....	11
3.3 Kriminaliserande lagstiftning i Uganda och Kenya.....	15
4. Analys.....	17
4.1 Den kollektiva dimensionen.....	17
4.2 Den individuella dimensionen.....	23
5. Slutsats.....	29
6. Diskussion.....	30
7. Referenser.....	34
7.1 Litteratur.....	34
7.2 Publikationer.....	35
7.3 Internationella konventionstexter.....	35
7.4 General Recommendations.....	36
7.5 Internetbaserad källor.....	36

1. Inledning

Trots att människans fria vilja värderas högt i många kulturer finns också föreställningar om att hon ska skyddas mot beteenden och handlingar som kan utgöra ett hot mot dennes välbefinnande och hälsa. Införandet av lagar och regleringar accepteras av allmänheten i de flesta fall om dessa kan legitimeras genom att skydda individens bästa. I Sverige har Systembolaget monopol på försäljningen av alkohol då staten anser att en okontrollerad tillgång av alkoholhaltiga drycker kan försätta individer i missgynnande situationer. En ohälsosam konsumtion av alkohol kan bidra till en individs försämrade hälsa samtidigt som ett irrationellt beteende orsakat av alkohol kan utsätta samhällets övriga medlemmar för fara. Lagar om att människor inte får köra bil i ett onyktert tillstånd eller köpa ut alkohol till minderåriga anses ofta legitima just för att dem finns i ett syfte att skydda individens bästa. Denna föreställning om att kriminalisering ses som en bra metod för att försöka hindra individer ifrån att vålla sina medmänniskor smärta och onödigt lidande är speciellt utbredd i västvärlden. När det kommer till barn ökar också tanken på att samhället har ett större ansvar för att garantera och trygga barnets bästa då denna är i en oförmögen position att göra detta själv. Lagar och regleringar för att skydda barn mot våld, traditionella praktiker och utnyttjande i form av trafficking, prostitution och barnarbete möts vanligtvis inte av kraftigt motstånd utan betraktas istället som en självklarhet.

1.1 Bakgrund

Förekomsten av Female Genital Mutilation/Cutting (FGM/C) finns dokumenterad runt om i världen. Enligt WHO sägs den dock vara mest utbredd i Afrika där 91.5 miljoner afrikanska kvinnor och flickor över nio år redan har blivit utsatta för praktiken. FGM/C utför vanligtvis i åldern 0-15 år och varje år riskerar ytterligare 3 miljoner afrikanska flickor att läggas under kniven¹. Den kartläggning som WHO har gjort över praktikens existens omfattar 28 afrikanska länder. I sju av dessa har FGM/C en nästan universell utbredning då mer än 85% av befolkningen utövar praktiken². Nio länder har en prevalens som varierar mellan 0.6% till 28.2% medan utövandet av FGM/C i resterande länder pendlar mellan 30% och upp till 85%³.

---

1 WHO. *Eliminating Female genital mutilation: An interagency statement (OHCHR, UNAIDS, UNDP, UNECA, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNIFEM, WHO)*. Geneva, Switzerland: World Health Organization, 2008, s. 4

2 Ibid

3 Ibid

Dessa siffror kan vara chockerande men dem kan också ses som en bidragande faktor till att diskursen kring FGM/C fått större uppmärksamhet på en internationell arena. De senaste årtiondena har denna diskurs, som från början setts som en lokal företeelse, vuxit sig till en global fråga. Den alltmer utbredda åsikten att den traditionella praktiken FGM/C kränker kvinnors och flickors fundamentala fri- och rättigheter har bidragit till att organisationer som World Health Organization (WHO), United Nations Children's Fund (UNICEF) och United Nations Population's Fund (UNFPA) kräver att praktiken ska avskaffas. En stor del av Afrikas befolkning anser att FGM/C har en betydande roll för den feminina identiteten samt lever efter föreställningar om att FGM/C placerar kvinnor på äktenskapsmarknaden⁴. Hur detta ska behandlas av det internationella samfundet problematiseras då mänskliga rättighets instrument värdesätter kulturella rättigheter samtidigt som kvinnans rättigheter också ges allt större utrymme i den internationella diskursen⁵. Artikel 27(1) i FN's Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna ger individer rätt att delta i sitt samhälles kulturella liv⁶, något som också uttrycks genom artikel 15(1)(a) i den Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter⁷. Afrikas regionala mänskliga rättighets instrument, The Banjul Charter, har valt att begränsa individens kulturella rättigheter genom att uppmana dem till att ”preserve and strengthen positive African cultural values”⁸. Då det internationella samfundet ser FGM/C som könsdiskriminering och ett uttryck för våld mot kvinnor, går det inte heller att legitimera existensen av FGM/C i favör till rätten till kultur⁹.

I arbetet med att avskaffa FGM/C förespråkar WHO, UNICEF och UNFPA användandet av kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C för att accelerera praktikens försvinnande. Men den föreställning som målas upp av dessa organisationer, bilden av kriminalisering som en universellt effektiv metod för att trygga individers bästa, måste även ses ur kulturrelativistiska perspektiv för att man ska kunna avgöra om denna metod är applicerbar i alla delar av världen. Jag vill mena att de människor som fortfarande praktiserar FGM/C måste inse att denna praktik inte bidrar till individers bästa om en

---

4 UNICEF. *Changing a Harmful Social Convention: Female Genital Mutilation/Cutting*. By Innocenti Research Centre. Florence, Italy: UNICEF, 2008, s. vii

5 A Rahman & N Toubia, *Female Genital Mutilation: A guide to laws and policies worldwide*, Zed Books, London and New York, 2000, s. 31

6 Ibid, s. 32

7 Ibid

8 Ibid, s 33

9 Ibid, s. 32

kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C ska kunna få positiva effekter och bidra till praktikens avskaffande. Den amerikanska presidenten Harry S. Truman ska ha sagt "You can not stop the spread of an idea by passing a law against it."¹⁰, ett citat som påminner lite om vad denna uppsats vill behandla.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är inte att på något vis hävda att FGM/C är en social norm som inte bör avskaffas. Snarare vill jag öppna upp för en diskussion kring de tillvägagångssätt som används i arbetet för att avskaffa denna praktik och hur dessa måste granskas ur olika perspektiv för att man på ett realistiskt sätt ska kunna avskaffa FGM/C i praktiken. Det som anses vara effektiva och säkra metoder, ur ett västerländskt perspektiv, för att få bukt med detta problem behöver nödvändigtvis inte ge samma resultat i en afrikansk kontext. Därför har jag valt att ställa frågan:

Hur kan afrikanska kvinnor och flickor påverkas när kriminaliserade lagstiftning används som ett tillvägagångssätt för att avskaffa FGM/C?
Finns det endast positiva effekter av detta eller är det möjligt att det också kan leda till problematik på individ och- eller kollektivnivå?

Genom att försöka se brister och fördelar i detta legislativa tillvägagångssätt ur perspektiv som tar hänsyn till både universalistiska och kulturrelativistiska aspekter hoppas jag kunna bidra till en ökad förståelse kring denna problematik som man kan ha med sig i ett framtida arbete med att förbättra de strategier som redan existerar.

1.3 Avgränsningar

FGM/C finns i många delar av världen men jag har valt att fokusera på situationen i Afrika, detta val grundar sig främst i att det finns mest material skrivet utifrån den afrikanska kontexten. Då Afrika är en stor kontinent har jag valt att avgränsa mig ännu snävare genom att främst fördjupa mig på den central-östra regionen. På grund av den begränsade tid- och sidangivelsen kommer jag därav inte gå djupare in i de religiösa aspekterna av FGM/C eller hur FGM/C praktiseras av immigranter som lämnat Afrika.

---

¹⁰ G . Williamson, *Thoughts of an American taxpayer (volume 1)*, Xlibris Corporation, United States of America, 2010, s. 204

1.4 Val av terminologi

WHO har den dominanta rösten och har skapat konsensus i diskursen kring FGM/C, dem menar att användandet av termen female circumcision (FC) skapar förvirring då den kan dra paralleller mellan manlig och kvinnlig omskärelse¹¹. Detta är något som WHO vill undvika eftersom dessa två praktiker anses mycket olika då kvinnlig omskärelse inte har några positiva hälsoaspekter till skillnad ifrån den manliga omskärelsen som bland annat har en HIV-preventiv funktion¹². Istället används termen Female genital mutilation (FGM) mycket frekvent av WHO i diskursen kring kvinnlig omskärelse. WHO rekommenderade Förenta Nationerna år 1991 att de också skulle adoptera denna term¹³.

Syftet med terminologivalet FGM är främst för att ordet *multination* pekar på ingreppets grova natur och anses spegla hur kvinnor och flickor utsätts för kränkningar av sina grundläggande fri- och rättigheter. Vissa organisationer som exempelvis UNICEF och UNFPA anser dock att denna term kan uppfattas som kränkande i sig själv och bidra till att samhällen där kvinnlig omskärelse utövas tar illa vid på ett sätt som påverkar arbetet kring praktikens avskaffandet på ett negativt sätt¹⁴. För att undvika detta har man istället börjat använda sig av female genital cutting (FGC). Ytterligare ett alternativt som på senare tid fått allt större genomslagskraft i diskursen kring kvinnlig omskärelse är att termerna FGM och FGC slås ihop till FGM/C. På detta sätt visar organisationer att de förstår problematiken kring praktiken samtidigt som dem tydliggör hur skadligt det är¹⁵. Jag har valt att använda mig av denna sistnämnda kombination eftersom jag anser att den anspelar på både ett universalistisk samt ett kulturellrelativistiskt perspektiv.

1.5 Material och källkritik

1.5.1 Material

Jag har valt att använda mig av två olika publikationer, samt Ugandas the Prohibition of Female Genital Mutilation Act (2010) som primärmaterial. Den första publikationen är ”UNFPA-UNICEF JOINT PROGRAMME on female genital mutilation/cutting: Accelerating Change” som är årsrapporten 2011 ifrån UNFPA och UNICEF's

11 UNICEF, 2008, s. 1

12 Ibid

13 WHO, 2008, s. 22

14 UNICEF, 2008, s. 2

15 Ibid

gemensamma program för att avskaffa FGM/C. Rapporten redogör för programmets sex mål samt vad som har hänt runt om i de 15 medlemsstaterna. Det andra primärmaterialet utgörs av UNICEF Innocenti Research Centre's publikation "Changing a Harmful Social Convention: Female Genital Mutilation/Cutting" ifrån 2008 denna vill syfta till att uppmärksamma ämnen som FGM/C och öka den internationella förståelsen kring det. The Prohibition of Female Genital Mutilation Act är Ugandas nationella lagstiftning mot FGM/C. Utöver detta material har jag använt mig av Marie-Benedict Dembour¹⁶ för att bygga mitt teoretiska ramverk. Övrigt sekundärmaterial valdes för att ge mig förståelse i diskursen kring FGM/C men också för att underlätta och styrka min analys.

1.5.2 Källkritik

Primärmaterialens, förutom den ugandianska lagstiftningen, främsta syfte är att uppmärksamma vad FGM/C är, varför praktiken fortfarande bedrivs och vilka den drabbar värst. Vid sidan av detta syftar dem även till att övertyga och göra människor medvetna om vikten av att FGM/C ska avskaffas. Samtidigt som publikationerna tar upp kulturrelativistiska sidor av FGM/C för att öka förståelsen kring varför denna praktik håller sig vid liv känns det som allt lindas in för att läsaren ska skapa sig den bild av FGM/C som dem vill att vi ska se. När en idé eller tanke genomförs är det naturligt att effekterna blir både positiva och negativa men det riktas väldigt lite kritik mot de egna tillvägagångssätt som används för att kunna avskaffa FGM/C. När publikationerna ska exemplifiera FGM/C används vanligtvis de grävsta typerna av ingreppet men utan att ge läsaren tydlig information om hur vanligt förekommande detta egentligen är. Statistiken kan bitvis vara svår att följa vilket kan ge olika läsare olika uppfattningar om FGM/C's utbredning, framgångar eller motgångar genom att man exempelvis säger att 15 miljoner sudaneser är medvetna om den existerande lagstiftningen mot FGM/C. Detta kan låta slagkraftigt men med vetskapen om att Sudan har 34.3 miljoner invånare¹⁷ kan reaktionen te sig annorlunda.

---

16 M-B, Dembour "Following the movement of a pendulum: between universalism and relativism" i J. Cowan, M-B. Dembour & R. Wilson (red.), *Culture and Rights: Anthropological Perspectives*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001

17 Befolkningsstatistik över Sudan: https://www.google.com/publicdata/explore?ds=d5bnppjof8f9_&met_y=sp_pop_totl&idim=country:SDN&dl=sv&hl=sv&q=sudan%20befolkning hämtad: 2013-01-10

2. Teori och metod

2.1 Teori

Det teoretiska perspektivet jag har valt för att bearbeta min frågeställning ur bygger på Marie-Benedicte Dembour's argument i hennes artikel "*Following the movement of a pendulum: between universalism and relativism*"¹⁸. När Dembour själv använder dessa tankegångar applicerar hon dem främst på den franska lagstiftningen mot FGM/C och hur detta påverkar afrikanska immigranter men jag anser att hennes resonemang också kan appliceras på den afrikanska kontext som jag valt att undersöka.

Dembour delar åsikten att universalism och kulturrelativism ofta framställs som ett motsatspar av moraliska ställningspositioner. Dessa två anses ofta vara i konstant strid med varandra och genom att ställa sig på den enas sida eliminerar man den andra¹⁹. Dembour vill istället mena att dessa två ställningspositioner är beroende av varandra och att dem därför inte kan existera självständigt²⁰. Hon förtydligar också att det inte finns någon statisk och moralisk mittpunkt mellan universalism och kulturrelativism, istället bör individer inta en konstant rörlig och instabil position som pendlar mellan dessa två²¹. FGM/C betraktas av akademiker på området²² ligga beläget i en sådan gråzon där man moraliskt slits mellan huruvida olika folkslag har rätt till att praktisera sina kulturer även fast kvinnor far illa eller om man ska anta en universalistisk position och förbjuda dessa traditioner genom bland annat kriminalisering.²³ Dembour vill peka på vikten av att röra sig mellan universalism och kulturrelativism för att människor ska kunna utveckla ett kritiskt tänkande²⁴. Jag instämmer med hennes resonemang kring detta då jag anser att en medvetenhet för hur olika ställningstagande ter sig i praktiken är av stor vikt om man vill utveckla effektivare strategier i avskaffandet av FGM/C.

Mänskliga rättigheter sätter en universalistisk standard för vad som anses vara legitimt,

---

18 M-B, Dembour "Following the movement of a pendulum: between universalism and relativism" i J. Cowan, M-B. Dembour & R. Wilson (red.), *Culture and Rights: Anthropological Perspectives*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001

19 Dembour, i Cowan, Dembour & Wilson (ed.), s. 56

20 Ibid

21 Ibid

22 H. D, Kaley "Cultural Rights or Human Rights: The Case of Female Genital Mutilation." *Sex Roles* vol. 51, no. 5/6 (September 2004): 339-348, s. 347.

23 WHO, 2008, s. 10

24 Dembour, i Cowan, Dembour & Wilson (ed.), s. 58

godtyckligt och normalt men det är viktigt att inte glömma bort att mänskliga rättigheter också har en tendens att se sig själv som det enda rätta²⁵. Samtidigt som mänskliga rättigheter vill ge sken i att vara universella kan detta ifrågasättas då dem är skapade efter västvärldens sätt att se och värdera världen²⁶. Dembour ställer sig därför kritisk till att anta en universalistisk hållning då hon menar att detta kan öka risken för arrogans²⁷. En arrogans som kan leta till svårigheter att se att vad som tolkas som normalt i en kontext inte behöver få samma innebörd i en annan²⁸. Genom att istället ta en alltför relativistisk hållning ökas dock risken för att individer drabbas av likgiltighet, något som Dembour också varnar för²⁹. Vissa handlingar så som FGM/C får omvärlden inte blunda för med argumentet att det är en naturlig del av ett specifikt folks traditioner. Återigen kommer Dembour's poäng fram nämligen vikten av att röra sig som en pendel mellan universalism och kulturrelativism för att hitta en balans mellan dessa två där man som individ varken drabbas av arrogans eller likgiltighet³⁰. Jag vill mena på att om man själv intar Dembour's rörliga position så kommer detta att öka vår förståelse för hur västerländska värderingar, så som mänskliga rättigheter, ses och hanteras av andra kulturer i praktiken.

2.2 Metod

Då jag är intresserad av hur afrikanska kvinnor och flickor kan påverkas av en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C har jag valt att använda mig metodologiskt av en idéanalys. Detta val kom naturligt med grund i att organisationer så som UNICEF, UNFPA och WHO ser kriminalisering som ett nödvändigt tillvägagångssätt för att kunna avskaffa FGM/C samtidigt som dessa organisationer också förespråkar att man ska försöka styrka kvinnans position i samhället genom empowerment. Min tes är att dessa två former av tillvägagångssätt kolliderar med varandra samt att en kriminaliserande lagstiftning kommer få negativa konsekvenser för kvinnor och barn. Med detta resonemang kommer jag därför inte göra en innehållslig idéanalys utan istället rikta in mig på en mer effektinriktad idéanalys. Detta val kan även motiveras då Bergström och Boréus anser att denna typ av analys lämpar sig bra som metod till en

---

25 Ibid s. 70

26 Ibid s. 71

27 Ibid s. 58

28 Ibid

29 Ibid s. 58

30 Ibid s. 72

studie där man intresserar sig för vilken effekt vissa idéer har för den sociala tillvaron³¹.

Som jag uttrycker i min frågeställning vill jag försöka se vilka konsekvenser en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C kan få för afrikanska kvinnor och flickor ur både ett individualistiskt och ett kollektivistiskt perspektiv. För att underlätta min analys har jag valt att arbeta i samma mönster och därför också delat upp analysen i två dimensioner³². Den första delen kommer att representera en kollektiv dimension där kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C sätts i relation till kvinnan som en del av kollektivet. Analysens andra del kommer fokusera på en mer individbaserad dimension. Genom att arbeta utifrån dessa två olika dimensioner hoppas jag kunna se problematiken ur mer än ett perspektiv och på så vis också se huruvida kriminalisering av FGM/C kan ha både positiva och- eller negativa konsekvenser beroende på hur man väljer att se på den.

Effektinriktad idéanalys kan innebära metodologiska brister då det inte finns några direkt utformade ramverk för hur metoden ska användas utan det är istället flexibelt och upp till författaren att själv skapa sin metod³³. Jag har valt att arbeta efter ett relativt löst ramverk där mina dimensioner inte är speciellt strikta. Risken med detta val är att lösare dimensioner lättare leder till större tolkningsutrymme men detta kan också ses som en av metodens fördelar³⁴.

3. FGM/C och kriminalisering

Detta kapitel syftar till tre saker. Den första delen vill ge en bild av hur olika typer av FGM/C klassificeras och vilka negativa hälsoaspekter dessa kan medföra. Efter detta kommer en genomgång av hur de människor som fortfarande praktiserar FGM/C ofta förstår och resonerar kring praktiken. Kapitlets andra del vill visa hur det internationella samfundet och organisationer som WHO, UNICEF och UNFPA resonerar i sitt argument att FGM/C utgör en kränkning av kvinnors och barns mänskliga rättigheter. Detta kommer också lägga grunden till hur man motiverar valet av kriminalisering som det bästa tillvägagångssättet för att avskaffa praktiken. Det sista stycket kommer att

---

31 G. Bergström, & K. Boréus. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2nd ed. Lund: Studentlitteratur, 2005, s. 156

32 Ibid s. 164-166

33 Ibid s. 177

34 Ibid s. 175

tydligt gå igenom hur lagstiftningen mot FGM/C ser ut i Uganda samtidigt som detta utvecklas genom att ge en snabb insikt i Kenyas liknande lagstiftning.

3. 1 FGM/C

FGM/C är ett samlingsnamn för olika traditionella praktiker som innebär att delar av kvinnans könsorgan skadas utan några positiva hälsoaspekter³⁵. Vanligtvis delas FGM/C upp i fyra olika typer: Typ I kallas för *clitoridectomy* och syftar till att hela eller vissa delar av klitoris och- eller den kvinnliga förhuden avlägsnas³⁶. Typ II, *excision*, innebär att hela eller delar av klitoris avlägsnas tillsammans med de inre blygdläpparna, ibland avlägsnar man även de yttre blygdläpparna vid samma tillfälle³⁷. Typ III är den grävsta formen av FGM/C och kallas för *infibulation*, vid ingreppet avlägsnas alla yttre delar av kvinnans könsorgan som sedan sys ihop med endast en öppning för urin och menstruationsblod³⁸. Slutligen finns Typ IV, en kategori som samlar ihop alla övriga ingrepp som skadar det kvinnliga könsorganet utan medicinsk anledning, exempel på dessa kan vara att man piercar, skrapar eller prickar könsorganet med ett vasst föremål³⁹. Kvinnor och flickor kan drabbas av både fysiska och psykiska besvär till följd av dessa ingrepp⁴⁰. Under -och efter ingreppet utsätts flickor för stor smärta och blöder mycket, risken för chock och trauma är också stor. Infektioner av olika slag är en av de vanligaste bieffekten av FGM/C om ingreppet utförs under osanitära förhållanden⁴¹. De långvariga och mer allvarliga komplikationerna som uppstår till följd av genomförandet av grövre typer av FGM/C kan bestå utav konstant smärta och uppkomsten av cystor i underlivet, svårigheter vid barnafödelse, återkommande urinvägsinfektion och urinläckage för att nämna några⁴². Kvinnor som utsatts för infibulation måste även genomgå ”operationer”, kallade *deinfibulation*, då vaginan måste öppnas upp varje gång som hon ska ha sexuell umgänge eller föda barn. En ingrepp som sedan kräver att hon efter dessa aktiviteter återigen sys igen⁴³.

Flertalet afrikanska kulturer lever efter en föreställning om att FGM/C utgör grunden

---

35 Rahman & Toubia, 2000, s. 3

36 WHO, 2008, s. 4

37 Ibid

38 Ibid

39 WHO, 2008, s. 4

40 Rahman & Toubia, 2000 s. 8

41 Ibid

42 Ibid

43 WHO, 2008, s. 35.

för skapandet av den kvinnliga identiteten⁴⁴ samtidigt som det anses göra kvinnan giftermålsduglig, ren och vacker⁴⁵. Det mest korrekta sättet att uppfostra en flicka enligt föräldrar i Guinea bygger på att hon ska utbildas väl, bli omskuren och att hon ska gifta sig med en man som kan ta hand om henne⁴⁶. Att en mors kärlek ger uttryck i en skadlig praktik som FGM/C kan ur ett västerländskt perspektiv ses som både paradoxalt och svårbegripligt. Samtidigt måste FGM/C förstås ur en kontext där praktiken är en naturlig del av livet om man ska kunna utveckla effektiva strategier för att lyckas avskaffa FGM/C. Där denna praktik i många fall är en universell företeelse anser sig en flickas föräldrar eller vårdnadshavare att de agerar enligt de sociala mönster som styr hennes bästa livsförutsättningar⁴⁷.

Svårigheterna med att avskaffa FGM/C grundar sig i gamla och djuptgående sociala strukturer vilket i sin tur genererar en form av socialt gruppträck⁴⁸. Utan en ändring av dessa strukturer kommer en icke-omskuren flicka inte ha samma förutsättningar i livet som en som blivit omskuren, något som också leder till att föräldrar är övertygade om att dem handlar på rätt sätt när de arrangerar sin dotters omskärelse⁴⁹. I Flertalet samhällen där FGM/C praktiseras finns också patriarkala ekonomiska seder och institutioner som bidrar till att äktenskap blir en nödvändig handling för att kunna säkerställa en dotters ekonomiska säkerhet på längre sikt⁵⁰. Många länder har någon form av statlig socialhjälp men då den vanligtvis bara räcker till en bråkdel av den behövande befolkningen, något som gör äktenskapet mer attraktivt genom dess ökade chanser för bättre möjligheter till säkerhet för flickor⁵¹. Mödrar resonerar därför att FGM/C bidrar till deras döttrars bästa⁵². Även brudpriset påverkar att förekomsten av FGM/C består då ett högt pris för en dotters äktenskap bidrar till familjens ökade inkomst⁵³. I Tanzania visar studier på att brudpriset för en omskuren flicka är betydligt

---

44 UNICEF, 2008, s. vii

45 UNICEF, 2008, s. 11

46 Ibid

47 Ibid

48 UNICEF, 2008, s.13

49 UNICEF, 2008, s. 16

50 G Mackie & J LeJeune, ” Social Dynamics of Abandonment of Harmful Practices: A New Look at The Theory”. Special Series on Norms and Harmful Practices. *Innocenti Working Paper* No. 2009-06, Florence, UNICEF Innocenti Research Centre, 2009, s. 8

51 Ibid

52 Ibid, s. 7

53 Ibid, s. 8

högre än för en som inte blivit omskuren⁵⁴. Komplexiteten kring FGM/C förstärks också genom konsekvenserna av att inte omskära kan leda till att en flicka utsätts för mobbing och diverse kränkningar, att hon, ensam eller tillsammans med sin familj riskerar att bli exkluderad ur samhället samt att hon får svårigheter med att hitta en make och på så vis också försämrar sina chanser till framtida ekonomisk och social trygghet⁵⁵.

3.2 FGM/C som en kränkning av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter

Få internationella rättsdokument tar specifikt upp FGM/C. Praktiken kan istället sättas i relation till *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* där den kan utgöra en kränkning enligt artikel 3 angående individers rätt till liv, frihet och personlig säkerhet⁵⁶ och artikel 6 om rätten till liv i *Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*⁵⁷. Två konventioner som har uppmärksammat förekomsten av FGM/C, *Internationella konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor* (CEDAW) och *Internationella konventionen om barnets rättigheter* (ICRC)⁵⁸.

Organisationer som FN, WHO, UNICEF och UFPA strävar efter att skapa en miljö som främjar och möjliggör att FGM/C i framtiden kan avskaffas helt⁵⁹. Diskursen måste, enligt dessa organisationer, föras på ett sätt som blir icke-tvingande och icke-dömande för att nå ut till dem som fortfarande anser att FGM/C har ett viktigt syfte⁶⁰. Den bästa förutsättningen för en hållbar utveckling som främjar ett avskaffande av FGM/C grundar sig i att detta beslut ska fattas kollektivt och komma inifrån de samhällen där det fortfarande praktiseras⁶¹. Den allmänrådande uppfattningen i det internationella samfundet, som också delas av WHO, UNICEF och UNFPA, är att FGM/C är en kränkning av kvinnors rättigheter⁶². Kommittén för CEDAW har klassificerat FGM/C som könsbaserat våld mot kvinnor i sin General Recommendation No. 19⁶³. I och med

---

54 UNICEF, 2008, s. 12

55 UNICEF 2008, s. 11

56 Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna, Antagen 10 december 1948, artikel 3

57 Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, antagen den 16 december 1966, trädde i kraft den 23 mars 1976, artikel 6

58 UNICEF, 2008, s. 15

59 UNICEF, 2008, s. 19

60 UNICEF, 2008, s. 13

61 Ibid

62 Rahman & Toubia, 2000, s. 8

63 Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), General Recommendation No. 19 (Eleventh session, 1992): Violence against women, 29/01/92, para 11

detta ställningstagande rubriceras praktiken även som könsdiskriminering i enlighet med rekommendationens paragraf 1⁶⁴. Då FGM/C faller inom ramen för CEDAW så har de stater som ratificerat konventionen en skyldighet att enligt artikel 2(a) ”vidta alla lämpliga åtgärder för att avskaffa diskriminering av kvinnor från enskilda personers, organisationers eller företags sida.”⁶⁵. Detta förstärks ytterligare i artikel 3 om att stater ska:

Vidta alla lämpliga åtgärder, inklusive lagstiftning, för att säkerställa full utveckling och framsteg för kvinnorna och därmed garantera dem utövande och åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på grundval av jämställdhet med männen.⁶⁶

Stater under CEDAW har också en skyldighet, enligt artikel 5, att arbeta för att avskaffa FGM/C. Genom att vidta alla lämpliga åtgärder för att ändra sociala och kulturella beteendemönster ska stater också enklare kunna komma åt och avskaffa både fördomar och seder som grundar sig på föreställningen att ett kön är underlägset det andra⁶⁷. Kommittén för CEDAW har även uppmärksammat FGM/C och skapat en speciell General Recommendation, No. 14, för att uttrycka sin oro över att praktiken fortfarande bedrivs⁶⁸. Samtidigt som Kommittén har observerat att de initiativ som tagit av bland annat kvinnor i kampen mot FGM/C efterlyser man ändå ett större stöd och uppmuntran ifrån regeringars sida i detta arbete⁶⁹. Medlemsstater rekommenderas att ta lämpliga och effektiva åtgärder som har ett tydligt syfte att avskaffa FGM/C⁷⁰. Införandet av utbildning och utbildningsprogram baserade på praktikens problem⁷¹ och en uppmaning om att be passande FN-organisationer om hjälp, information och råd för att kunna utveckla de insatser som görs⁷² är exempel på åtgärder som Kommittén föreslår.

Att FGM/C blir en fråga för ICRC grundar sig i den enkla anledning att det är barn som

---

64 CEDAW, General Recommendation No. 19, para 1

65 Internationell konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), Antagen i New York den 18 december 1979, trädde i kraft den 3 september 1981, artikel 2(a)

66 CEDAW, artikel 3

67 CEDAW, Artikel 5

68 Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), General Recommendation No. 14 (Ninth session, 1990): Female circumcision, A/45/38

69 Ibid

70 Ibid, para (a)

71 Ibid, para (a)(iv)

72 Ibid, para (c)

är inblandade. Som uppsatsen nämnt tidigare omskärs de flesta flickor i åldern 0-15 år⁷³. Det internationella samfundet anser att barn är i behov av ett starkt skydd, något som ska garanteras i form av barnkonventionen. Detta motiveras med att barn inte är kapabla till att skydda sig själva eller att de besitter tillräcklig kunskap för att kunna fatta beslut som kan ha en livslång verkan⁷⁴. Konventionens bärande grundpelare utgörs av artiklarna 2, 3, 6 och 12⁷⁵ men denna uppsats har valt att främst belysa FGM/C i relation till artikel 3 som säger följande:

3.1 Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

3.2 Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder.

3.3 Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn.⁷⁶

Det är nödvändigt att nämna att innebörden av artikel 3 anses omstridd när den sätts i relation till vissa av konventionens övriga artiklar. De stater som har ratificerat ICRC har enligt artikel 5 en skyldighet att respektera familjens ansvar för att dem ska ge lämplig vägledning i barnets utveckling⁷⁷. Något som kan komma i konflikt med artikel 3 om uppfattningen om vad som utgör barnets bästa inte delas lika av stat och familj⁷⁸. En mildare form av konflikt kan också uppstå när barnets bästa sätts i relation till artikel

---

73 WHO, 2008, s. 4

74 Rahman & Toubia, 2000, s. 28

75 A Lundberg, "Barnkonventionen och dragkampen om barnets bästa" i Lundberg (red.), *Mänskliga rättigheter juridiska perspektiv*, Liber, Malmö, 2010, s. 125-128

76 Internationell konvention om barnets rättigheter (ICRC), antagen i New York den 20 november 1989, trädde i kraft den 2 september 1990, artikel 3

77 ICRC, artikel 5

78 Rahman & Toubia, 2000, s. 28.

12, om barnets rätt att fritt uttrycka sig i frågor som rör henne. I de flesta fall utförs FGM/C mot en flickas vilja men i de fall där en äldre flicka, till följd av exempelvis socialt gruppträck eller utanförskap, uttrycker en vilja att omskäras kan detta skapa diskussion⁷⁹.

UNICEF vill tydliggöra hur FGM/C hindrar flickors rätt till utnyttjandet av deras fundamentala fri- och rättigheter och hur denna praktik kränker bland annat rätten till fysisk integritet, högsta uppnåeliga hälsotillstånd, rätten till frihet ifrån fysiskt och psykiskt våld och i vissa fall även rätten till liv. Alla dessa kränkningar kan ses utgöra hot mot barnets bästa⁸⁰. Då konventionsmedlemmarna till ICRC har en skyldighet enligt artikel 3(2), att vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder för att tillförsäkra barn det skydd och den omvårdnad som behövs för barnets välfärd ska kunna garanteras⁸¹, används också detta resonemang att kriminalisering av FGM/C kommer bidra till barnets bästa.

För att förbättra sina chanser i avskaffandet av FGM/C, vilken bidrar till kvinnors underordnade position i samhället, har WHO, UNICEF och UNFPA dragit lärdom av hur Kina lyckades avskaffa footbinding⁸². FGM/C och footbinding har stora likheter då det i de båda främst är kvinnor som utför och håller praktiken vid liv⁸³. Små fötter ansågs i Kina vara vackra samtidigt som dem symboliserade rikedom och hög status⁸⁴. Praktiken syftade i början till att skilja rika ifrån fattiga men när den ansågs utgöra det främsta kriteriet för äktenskap spreds footbinding till alla nivåer av samhället och uppnådde universell karaktär⁸⁵. Praktiken som fanns i mer än 1000 år avskaffades på lite mer än en generation⁸⁶, en process som fördes i tre steg. Först hölls stora informationskampanjer där man undervisade samhällen om den positiva hälsoaspekten av att inte binda fötter samtidigt som man uppmärksammade att andra delar av världen inte band sina döttrars fötter⁸⁷. Sedan skapades speciella natural-foot societies där

---

79 UNICEF, 2008, s. 18

80 Ibid, s. 15

81 ICRC, artikel 3.2

82 UNICEF, 2008, s. 12

83 G. Mackie. "Female Genital Cutting: The Beginning of the End." i Shell-Duncan and Hernlund, *Female "Circumcision" in Africa: Culture, Controversy and Change*, London, United Kingdom: Lynne Rienner Publishers, 2000, s. 261

84 UNICEF, 2008, s. 12

85 UNICEF, 2008, s. 12

86 Mackie & LeJeune, 2009, s. 14

87 Mackie, i Shell-Duncan & Hernlund, 2000, s. 256

äkenskap skedde mellan individer som båda tagit avstånd ifrån footbinding⁸⁸. Praktiken avskaffades sedan helt i samband med att en kriminaliserande lagstiftning mot den infördes 1911⁸⁹.

3.3 Lagstiftning i Uganda och Kenya

The Prohibition of Female Genital Mutilation Act (2010) syftar till att ge kvinnor och flickor i Uganda ett skydd mot FGM/C men har också utvecklat ett skydd mot diskriminering av de individer som har tagit beslutet att inte utsätta sina döttrar för praktiken⁹⁰. Lagen gör ingen åtskillnad mellan de olika klassifikationer av FGM/C som finns utan adresserar samtliga ingrepp, som inte kan motiveras utefter en positiv hälsoaspekt, som FGM/C⁹¹. Enligt lagens sektion 2, gör personer som utför FGM/C sig skyldiga till ett fängelsestraff på upp till 10 år⁹². Sektion 3 syftar till förvärrade situationer av FGM/C, ett brott mot detta kan innebära fängelsestraff på livstid⁹³. Med förvärrade situationer av FGM/C vill lagen syfta till de tillfällen då en kvinna eller flicka dör, blir funktionshindrad eller smittad av HIV till följd av ingreppet. Om FGM/C utförs av en person inom sjukvården, en förälder eller vårdnadshavare klassificeras även händelsen som en förvärrad situation av FGM/C⁹⁴.

Lagen, enligt sektion 4, hindrar även kvinnan ifrån att kunna omskära sig själv. Om en kvinna bryter mot detta gör hon sig skyldig till fängelse i upp till 10 år⁹⁵. Försök till att utföra FGM/C regleras enligt sektion 5 och kan ge fängelse upp till 5 år⁹⁶. För personer som bidrar till genomförandet av FGM/C ges fängelse upp till 5 år enligt sektion 6⁹⁷. Detta omfattar alla som bevakar, konsulterar, förser omskärerskan med lokal och- eller redskap, hotar eller genomför FGM/C under falska förevändningar⁹⁸. Att delta eller hjälpa till under en omskärelse är inte heller tillåtet under sektion 7, utan kan ge

---

88 Ibid

89 Ibid

90"Ugandas, the Prohibition of Female Genital Mutilation Act." Ilo. Accessed January 10, 2013.

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_172631.pdf.

91 Ibid

92 Ibid, sektion 2

93 Ibid, sektion 3

94 Ibid

95 Ibid, sektion 4

96 Ibid, sektion 5

97 Ibid, sektion 6

98 Ibid

fängelsestraff i upp till 5 år⁹⁹. Om den person som brutit mot någon av sektionerna 5, 6 eller 7 är förälder, vårdnadshavare eller make till den som utsatts för FGM/C anses brottet allvarligare och straffet kan höjas upp till 8 år¹⁰⁰.

Sektion 9 och 10 vill visa att Uganda inte legitimerar existensen av FGM/C om en flicka eller kvinna har visat samtyckte till sin omskärelse eller att olika uppfattningar om kultur, seder, ritualer eller religion kan användas som anledning till att FGM/C bör få praktiseras¹⁰¹. Tanken att personer som väljer att inte omskäras eller inte omskära sina familjemedlemmar, ska skyddas finns uttryckt i sektion 11 och 12¹⁰². Den första sektionen syftar främst till ett skydd för de som inte omskärs; den person som diskriminerar, stigmatiserar eller hindrar dessa individer ifrån deras möjlighet att få delta i samhällets ekonomiska, sociala eller politiska aktiviteter riskerar fängelsestraff i upp till 5 år¹⁰³. Nästa sektion har samma innebörd men skapar istället ett skydd mot diskriminering eller stigmatisering av individer som lever med en fru, döttrar eller andra kvinnliga familjemedlemmar, som valt att inte bli omskärda¹⁰⁴. Enligt lagens tredje del angående domstolens jurisdiktion ges domstolar rätt att bedöma om ett offer för FGM/C har rätt till kompensation. Dem kan även utföra en *protection order* om det finns stora risker för att en kvinna eller flicka ska omskäras¹⁰⁵.

Lagen mot FGM/C innehåller också ett avsnitt som ger medborgare en skyldighet att rapportera myndigheterna om en individ har eller ska utsättas för FGM/C, en skyldighet som finns nedskrivet i sektion 16¹⁰⁶. Om en person som har vetskap om att FGM/C har eller ska utövas inte meddelar polis eller myndigheter inom 24 timmar gör denna sig skyldig till brott. Straffet för detta är fängelse upp till i 6 månader eller böter på \$88¹⁰⁷, under vissa omständigheter kan domstol döma en till båda¹⁰⁸. Samma straff ges, enligt sektion 17, till den som försöker hota, skada eller hindra en individ som vill anmäla FGM/C till myndigheterna¹⁰⁹.

---

99 Ibid, sektion 7

100 Ibid, sektion 8

101 Ibid, sektion 9- 10

102 Ibid, sektion 11-12

103 Ibid, sektion 11

104 Ibid, sektion 12

105 Ibid, sektion 13-14

106 Ibid, sektion 16

107 Alla summor är i amerikanska dollar

108 Ibid

109 Ibid, sektion 17

Kenyas *the Prohibition of FGM/C Law* som också trädde i kraft 2010¹¹⁰, påminner mycket om Ugandas lagstiftning mot FGM/C. The Prohibition of FGM/C Law skapades genom ett samarbete mellan UNFPA-UNICEF Joint Programme och Kenya Women's Parliamentary Association¹¹¹. Precis som lagstiftningen i Uganda gör den ingen skillnad mellan de olika klassifikationerna av FGM/C utan alla anses utgöra en lika stor kränkning¹¹². Om en individ bryter mot lagen kan denna få fängelsestraff mellan 3 och 7 år och- eller få böter på ca. \$ 6.000. De som riskerar dessa straff omfattas av alla som ses delaktiga i det faktiska utövandet av FGM/C men även föräldrar, sjukvårdspersonal, personer som bistår med lokal och redskap. Personer inom sjukvården som bryter mot Kenyas lagstiftning mot FGM/C får sin licens indragen. Om en flicka avlider till följd av FGM/C kan ett livstidsfängelsestraff ges till de personer som hade direkt inblandning i händelsen¹¹³.

4. ANALYS

4.1 Den kollektiva dimensionen

I denna analysdel kommer det läggas ett större fokus på hur kvinnor, som en kollektiv del av samhället, kan påverkas av en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C. Föreställningen om att kriminalisering av praktiken kan fungera parallellt med det empowerment-arbete som förespråkas av organisationer som WHO, UNICEF och UNFPA kommer också att ges utrymme i detta avsnitt.

Reflektioner kring att kvinnor kan få ut något positivt av FGM/C hörs sällan då den universella bilden av FGM/C är att praktiken bidrar till bibehållandet av kvinnors underordnande position i samhället. Genom ett kulturrelativistiskt perspektiv möts man istället av paradoxen att samtidigt som FGM/C förpassar kvinnor till en lägre position än män, utgör FGM/C det område där kvinnor har större inflytande, makt och status än vad män har¹¹⁴. Trots att de djupliggande strukturer som orsakar ett socialt gruptryck där FGM/C framställs som en nödvändig handling, har sina rötter till männens fördel

110 UNFPA, Kenya. Accessed January 10, 2013. http://www.unfpa.org/gender/docs/fgmc_kit/Kenya-1.pdf.

111 Ibid

112 Ibid

113 Ibid

114 UNICEF, 2008, s. 11

ses FGM/C som en kvinnosak¹¹⁵. I den lokala kontexten har män en väldigt liten inblandning i saker som rör FGM/C där det är kvinnor som arrangerar och omskär flickor. Detta gör att man kan säga att det är kvinnor som i större utsträckning håller praktiken vid liv¹¹⁶. Att kvinnor berövas den makt de får genom FGM/C räcker dock inte för att legitimera existensen av praktiken men det är en förståelse som är viktig eftersom den hjälper till och förklarar varför en del kvinnor ställer sig mot tanken att FGM/C måste avskaffas¹¹⁷.

Kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C och olika former av empowerment riktat till kvinnor är två tillvägagångssätt som WHO, UNICEF och UNFPA förespråkar i deras arbete med att skapa en miljö där FGM/C ska kunna avskaffas på ett effektivt sätt. Genom att göra detta hoppas man även kunna förflytta kvinnor till en mer jämställd position i samhället. Detta kan ses som en problematisk idé eftersom FGM/C främst praktiseras av kvinnor mot andra kvinnor. Genom att införa en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C skulle detta med största sannolikhet innebära att det i första hand är kvinnor som ges en kriminell status. I hårda drag går det att hävda att de kvinnor som WHO, UNICEF och UNFPA vill komma åt och hjälpa genom empowerment redan avtjänar ett fängelsestraff.

Empowerment som begrepp måste också hanteras varsamt då det i sig själv kan vara problematiskt med tanke på sin breda karaktär. Människor ifrån olika delar av världen besitter olika värderingar och uppfattningar om vad som anses bidra till kvinnors empowerment, dessa resonemang om vad som kan utgöra empowerment kan också få ändrad betydelse beroende på vilka typer av kvinnor som man ska bistå empowerment till. Det vanligaste händelseförloppet som visas i media är hur industriländer skickar bistånd och hjälp till utvecklingsländer. Detta fenomen att industriländer har en tendens att vilja bistå utvecklingsländer med stöd i arbetet med att förbättra deras situation brukar kopplas till föreställningar om *the white man's burden*. Något som grundar sig på att välutvecklade länder känner en form av ansvar för ”mindre utvecklade” länder och hur detta ansvar genererar en plikt att hjälpa till¹¹⁸. *The white man's burden* går i diskursen kring avskaffandet av FGM/C att koppla till Dembours rörliga pendel då den

---

115 Mackie, i Shell-Duncan & Herlund, 2000, s. 270

116 Ibid

117 UNICEF, 2008, s. 11

118 A Loomba, *Colonialism/Postcolonialism*, The New Critical Idiom, 2. ed. London: Routledge, 2005, s.

skildrar hur industriländer valt att ta avstånd för likgiltigheten mot FGM/C samtidigt som innebörden av the white man's burden riskerar att måla dessa industriländer i toner av arrogans. Då föreställningen av vad som hjälper till att stärka kvinnors position kan variera beroende på sändare, mottagare, kontext och generaliseringar kan dessa staters engagemang istället uppfattas som arrogans över att industriländer tror sig veta den bästa lösningen på utvecklingsländernas problematik.

Mikrolån till kvinnor, som en form av ekonomisk empowerment, var en populär idé som användes i början av 90-talet. Vad som har kommit fram i efterhand har varit att dessa initiativ i många fall inte bidragit till kvinnors fördel utan snarare tvärt om¹¹⁹. För att exemplifiera detta kan man se till initiativet om att egyptiska beduinkvinnor kunde förbättra sin ekonomiska situation, och göra sig mindre beroende av män, genom att utöka arbetet med getter. Förslaget möttes dock av stor kritik från ett oväntat håll, nämligen ifrån beduinkvinnorna själva. Ur deras perspektiv var det stora problemet inte relationen mellan man och kvinna utan det faktum att deras tid inte räckte till för att utföra alla de sysslor som de ansåg vara deras egna ansvarsområde. Genom att västerländska länder gav dem mer boskap resulterade det också i att dem fick ännu mindre tid över till annat¹²⁰. Återigen tydliggörs vikten av att se de negativa konsekvenser som riskerar att uppkomma när västerländska idéer och uppfattningar appliceras i andra kontexter, en insikt som Dembour hävdar är nödvändig för att resultatet av olika initiativ ska bli mer framgångsrika. Det är inte säkert att alla kvinnor värdesätter samma västerländska idé om att kvinnan ska vara autonom och ha en stark individuell identitet¹²¹. Utan en förståelse till de eventuella problem som kan uppstå till följd av ett initiativ ökar risken att dessa istället kan betraktas som arroganta förslag som tror sig vara mer värdiga än inhemska idéer.

För att undvika att välmenande initiativ ska slå fel kan det vara bra att utveckla strategier direkt ur ett kulturrelativistiskt perspektiv. WHO, UNICEF och UNFPA menar att om man kan säkerställa kvinnors rätt till utbildning, som en form av empowerment,

---

119 För vidare läsning om relationen mellan mikrofinans och empowerment av kvinnor rekommenderas part IX Microfinance and women's empowerment ur Chant (red.), *The International Handbook of Gender and Poverty: Concepts, Research, Policy*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2010

120 Sharp, Briggs, Yacoub & Hamed "Women's empowerment: a critical re-evaluation of a GAD poverty-alleviation project in Egypt" i Chant (red.), *The International Handbook of Gender and Poverty: Concepts, Research, Policy*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2010, s. 591

121 Ibid, s. 588

kan detta leda till ökade förutsättningar för att samhällen på egenhand ska kunna avskaffa FGM/C¹²². För att skapa en bra grogrund på en lokal samhällsnivå måste de kvinnor som fortfarande önskar att omskära sina döttrar ändra sin uppfattning. Tanken med att ge kvinnor en större medvetenhet för vilka mänskliga rättigheter som finns och samtidigt informera dem om vilka skyldigheter staten har för att arbeta med att minska skillnader mellan kvinnor och män kan accelerera denna uppfattningsförändring. Utbildning kan vara en nödvändig del i arbetet med att skapa en bra grogrund för att kunna avskaffa FGM/C på lokala samhällsnivåer. UNICEF uppger att kvinnor med högre utbildning är mer kritiska till FGM/C än kvinnor med låg eller ingen utbildning alls¹²³, vid sidan av detta visar statistik att en stor del av dessa välutbildade kvinnor fortfarande utsätter sina döttrar för FGM/C¹²⁴. Detta tydliggör att om de sociala strukturer som håller praktiken vid liv inte förändras så spelar en kvinnas nivå av utbildning en väldigt liten roll i deras ställningstagande.

Den stora utmaningen som organisationer mot FGM/C möter ligger främst i hur dem ska kunna förändra dessa djupgående strukturer som bidrar till att praktiken fortfarande upprätthålls. En ensam familj kan inte överge FGM/C om dem vill att ens dotter ska få bra förutsättningar i livet. Tillgången till social och ekonomisk trygghet ligger i möjligheterna att kunna gifta sig och skaffa barn, något som kan vara svårt att uppnå om ingen vill gifta sig med en icke-omskuren flicka. Det krävs därför att flera familjer som ställer sig emot FGM/C går ihop så att deras barn kan gifta sig med varandra utan några krav på att flickor ska vara omskärdade. Detta initiativ kan sättas i relation till det tillvägagångssätt som användes för att avskaffa footbinding i Kina där organisationer mot praktiken införde så kallade natural-foot societies¹²⁵. Genom detta lyckades man skapa en miljö där footbinding sågs som ett avvikande beteende, något som i sin tur kan smitta av sig på resten av samhället.

Kommittén för CEDAW har i sin General Recommendation No. 14 efterlyst en större inblandning ifrån regeringars sida att stödja initiativ som bidrar till ett avskaffande av FGM/C. En lämplig åtgärd i detta fall hade varit att uppmuntra individer till att ansluta sig till anti-FGM/C samhällen genom att införa en form av positiv särbehandling. Som

---

122 UNICEF, 2008, s. 13

123 UNICEF, 2008, s. 6

124 UNICEF, 2008, s. 6

125 Mackie, i Shell-Duncan & Herlund, 2000, s. 256

situationen ser ut för tillfället anser många föräldrar att det finns fler fördelar med att omskära än att inte göra det. Genom att ändra på detta och öka fördelarna med att vara emot FGM/C finns det möjligheter att fler ansluter sig till dessa samhällen. Studier visar att de bästa lösningarna på inhemska problem kommer när folket själva uppmärksammar dem och utvecklar egna lösningar på dem¹²⁶. Därför spelar också regeringar och ledare på olika nivåer en stor roll när det gäller att få bollen i rullning. Precis som i Kina handlar det först om att förklara för praktikens anhängare att FGM/C inte är ett grundläggande kriterium för äktenskap i alla delar av världen. Sedan måste FGM/C behandlas utefter fokus på hälsa, många kvinnor är antagligen medvetna med vilka besvär och smärtor som vanligtvis uppstår till följd av FGM/C men dessa kännetecken har säkert blivit normaliserade med tiden vilket kan leda till att en del kvinnor inte ser relationen mellan sämre hälsa och FGM/C.

Empowerment med fokus på utbildning och information kan därför spela en viktig roll med att lägga grunden för ett kommande ställningstagande i diskursen kring FGM/C. Samtidigt är det viktigt att detta empowerment-arbete inte finns tillgängligt bara för kvinnor utan även män och pojkar spelar en stor roll i förmågan att kunna avskaffa praktiken. När folket fått ta ställning kring FGM/C och beslutar sig för att fortfarande utöva praktiken kan en kriminaliserande lagstiftning vara avgörande för att tvinga dem till att sluta. Detta ställer sig dock paradoxalt med den åsikten som WHO, UNICEF och UNFPA uttrycker kring att tillvägagångssätt för att avskaffa FGM/C bör föras på ett icke-tvingande och icke-dömande vis¹²⁷. Som framgått löpande i denna uppsats, är kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C problematiskt, grundat i det faktum att den med största sannolikhet kommer slå tillbaka på kvinnor eftersom det är kvinnor drar i praktikens trådar. Problematiken med exempelvis Ugandas lagstiftning är att den kriminaliserar väldigt många aspekter av FGM/C samtidigt som den ger väldigt hårda straff. Dessa straff som innebär fängelse, generellt i 5-10 år, kan få stora negativa konsekvenser för kvinnor. Ugandas lag kriminaliserar inte bara den som utför en omskärelse utan även den som anstiftar, hjälper till, bidrar med lokal eller verktyg, inte anmäler myndigheterna eller hindrar någon ifrån att anmäla myndigheterna¹²⁸. Även det faktum att lagen dömer föräldrar som utsätter sina döttrar för FGM/C hårdare kan ge stora konsekvenser för barnets bästa, något som senare kommer tas upp i analysens

---

126 UNICEF, 2008, s. 23

127 UNICEF, 2008, s. 13

128 Se Ugandas the Prohibition of Female Genital Mutilation Act, 2010, sektion 2-8

individuella dimension.

Att lagen kriminaliserar så många olika handlingar runt omkring FGM/C bidrar som sagt till att en stor skara individer riskerar lagens ekonomiska och juridiska påföljder. Detta kan i sin tur resultera i negativa konsekvenser i en samhällssfär och i värsta fall kan detta leda till en form av ”häxjakt”. Ett tankeresonemang är att medlemmar ur samma kollektiv kan utnyttja lagens juridiska och negativa påföljder för egen vinning eller använda den som ett hot. Om två grannar är osams över exempelvis boskap eller skulder skulle lagen kunna användas i ett utpressande syfte om någon av parterna beblandat sig med FGM/C. Detta blir möjligt då Ugandas lagstiftning mot FGM/C har makten att döma den individ som haft en biroll under en omskärelse¹²⁹. Även ett uttryckt hot mot att anmäla en annan individ till myndigheter kan generera en utpressningssituation där tystnad kan bytas mot pengar eller materiella ting, ett förslag som kan gynna den enes ekonomiska situation. Detta skulle dock kunna hindras i och med att sektion 16 i lagstiftningen uttrycker ett förbud mot att på något sätt hindra en person för att anmäla ett fall av FGM/C till myndigheterna¹³⁰. Men under vissa omständigheter finns det en risk att människor kommer använda denna lag för att trygga sin egna situation till nackdel för arbetet med att avskaffa FGM/C. Detta tankeexperiment om hur människor kan missbruka syftet med the Prohibition of Female Genital Mutilation Act blir svårt att verifiera då denna uppsats inte har funnit några källor på hur väl lagen efterföljs eller används i Uganda. Dock kan det ändå vara ett tänkbart scenario med tanke på hur ny lagen är och att eventuella loopholes kanske inte blivit upptäckta än¹³¹.

Den stora skillnaden mellan Uganda och Kenyas lagstiftningar mot FGM/C är att bötessumman är betydligt högre i Kenya. Uganda har främst fokuserat på att dela ut fängelsestraff medan böter endast ges till den som inte rapporterar händelsen av FGM/C till myndigheter eller om en person på något sätt försöker hindra den som tänkt rapportera. Böterna för detta är ca \$88¹³² medan den kenyanska lagstiftningen mot FGM/C utfärdar fängelsestraff och-eller böter på \$6.000¹³³. Rädslan för denna höga summa riskerar att föra praktiken under jord vilket i sin tur kan leda till negativa

---

129 Ibid, sektion 7

130 Ibid, sektion 16

131 UNICEF, 2008, s. 30

132 Se Ugandas the Prohibition of Female Genital Mutilation Act, 2010, sektion 16

133 UNFPA. Accessed January 10, 2013. http://www.unfpa.org/gender/docs/fgmc_kit/Kenya-1.pdf.

konsekvenser för det enskilda flickebarnet, något som kommer beröras djupare i analysens individuella dimension. För kvinnan som en del av samhällskollektivet kan dessa böter också få stora negativa konsekvenser, speciellt om staten ifråga inte har ett väl fungerande skyddsnät. \$6.000 är en stor utgift även för familjer i västvärlden, genom att sedan förflytta kontexten till Afrika kan slutsatsen dras att dessa familjer kommer ha ännu svårare med hur en sådan utgift ska betalas. En tanke är att kvinnor tvingas sälja boskap, eventuella transportmedel eller familjeägda verksamheter, något som kan få långvariga effekter om dessa varit bidragande faktorer till familjens inkomst.

Trots att kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C har en tendens att skapa långvariga och negativa konsekvenser för kvinnor kan den bidra till arbetet med att skapa en bättre miljö där FGM/C kan avskaffas på ett effektivt sätt. Det skydd som Ugandas the Prohibition of Female Genital Mutilation Act ger till icke-omskurna kvinnor, flickor och deras familjer¹³⁴ kan hjälpa till att undanröja den stigmatiserade behandling som många icke-omskurna utsätts för. Detta kan i sin tur få en positiv dominoeffekt där fler människor vågar ta beslutet att sluta omskära sina döttrar. Kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C kan därför ses som ett nödvändigt tillvägagångssätt för att komplettera och ta vid där ett empowerment arbete inte lyckas. För att kunna avskaffa FGM/C krävs det att kvinnors position i samhället stärks så att dessa samhällen blir mer jämställda, paradoxen ligger i att detta är svårt att uppnå så länge FGM/C fortfarande praktiseras. Kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C kan på detta vis också förstås som ett exempel på den rörliga och obekväma position i Dembour's pendel.

4.2 Den individuella dimensionen

Denna analysdel syftar till att synliggöra hur individen, i detta fall flickan, kan påverkas av de konsekvenser som eventuellt uppkommer till följd av en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C, något som sedan ses i samspel med artikel 3 ur Internationella Konventionen om Barnets Rättigheter.

Det problematiska med artikel 3 angående förmågan att placera barnets bästa i främsta rummet ligger i artikelns vaghet. Om inte artikelns innehållet sätts i relation till en specifik kontext blir det mycket svårt att de vad som bör uppfattas som ett barns bästa.

---

¹³⁴ Se Ugandas the Prohibition of Female Genital Mutilation Act, 2010, sektion 11-12

Därför blir det också möjligt att hävda att förståelsen av vad som utgör barnets bästa kan variera beroende på vart i världen man befinner sig. Den stora uppmärksamhet som ges till diskursen kring FGM/C kan ur Dembour's perspektiv tolkas som att stater är rädda för det internationella samfundet ska tro de är likgiltiga till andra barns sämre situation om dem inte engagerar sig i praktikens avskaffande. Detta beteende resulterar dock i att västvärlden målar upp en bild av att barn som lever i samhällen där FGM/C praktiseras inte har möjligheten att leva ett bra liv. Syftet med denna uppsats är inte att försöka legitimera existensen av FGM/C utan undersöka vilka effekter en kriminaliserande lagstiftning mot praktiken kan få för afrikanska kvinnor och flickor.

Då FGM/C är en praktik som utförs och arrangeras av kvinnor på flickor kommer en kriminaliserande lagstiftning av FGM/C också göra att fler kvinnor än män gör sig skyldiga till brott. Detta är en viktig punkt som när den sätts i relation till artikel 3 också skapar frågan om det är ett barns bästa att hennes mor sätts i fängelse? Den flicka som redan hunnit bli omskuren kan ses som ett offer i dubbel bemärkelse. Inte nog med att hon blivit berövad delar av sin kropp och utsatt för kraftig smärta så kommer hon dessutom att förlora sin mor. En av de vanligaste anledningarna till att mödrar väljer att utsätta sina döttrar är att dem tror att det bidrar till barnens bästa förutsättningar i livet¹³⁵. En kriminalisering av FGM/C, som drabbar kvinnor i större utsträckning än män, riskerar att inte nå ner till de sociala strukturer som upprätthåller praktiken och bidrar då inte heller till en förändring i mödrars beteende.

Ett försök till problemet med detta har gjorts i Eritrea där myndigheterna vid vetskapen om en flickas födelse besöker familjen, informerar om lagen samt uppmärksammar fadern om att det är han som är ansvarig för att lagen inte ska brytas¹³⁶. På detta vis har man kunnat göra männen mer delaktiga i diskursen kring FGM/C och genom att det nu är männen som hålls ansvariga för huruvida en eritreansk flicka omskärs eller inte finns det också en chans att det sker en förändring i djupliggande strukturer. Genom dessa hembesök har man kunnat göra fler familjer i Eritrea medvetna om att det faktiskt finns en nationell lag mot FGM/C, en vetskap som inte ska tas för givet. Ett personligt möte ger också familjer en chans att ställa frågor kring FGM/C samtidigt som man får en

---

135 UNICEF, 2008, s. 11

136 UNICEF & UNFPA. *UNFPA-UNICEF Joint Programme on Female Genital Mutilation/Cutting: Accelerating Change*. New York, United states of America, 2011, s. 3

möjlighet att nå ut med innehållet ur juridiska dokument till analfabeter. Trots detta lokala initiativ så riskerar en flicka att tillfälligt bli av med en av sina föräldrar om lagen inte följs. Ett sådant scenario kan påverka familjens ekonomiska förutsättningar negativt då hushållets ekonomi riskeras att halveras.

Lagens juridiska påföljder kan se olika ut i olika stater men Kenyas the Prohibition of FGM/C Law, som denna uppsats har tittat lite närmare, har bestämt att straffet för den som bryter mot lagen är fängelse i 3-7 år samtidigt som böter debiteras på \$6.000¹³⁷. För att ett hushåll ska ha möjlighet att betala en sådan skuld, i vissa fall på en halverad ekonomi om en av familjeförsörjarna inte är närvarande till följd av fängelsestraff, sjukdom eller bortgång, finns det en stor risk att barnen måste hjälpa till. Fattigdom är den största anledningen till att ett barn inte ges möjlighet att gå i skola och utbilda sig¹³⁸.

Enligt CRC ska all undervisning på grundskolenivå vara kostnadsfri och tillgänglig för alla barn utan åtskillnad¹³⁹, dock menar UNICEF att detta inte sker i praktiken¹⁴⁰. Många stater har dock avskaffat skolavgift och tvång på skoluniform men trots detta har många familjer fortfarande inte råd att skicka alla sina barn till skolan¹⁴¹. Om en familjs redan ansträngda budget belastas till följd av att man brutit lagen riskeras ett barn att missa sin chans till utbildning. Detta genom att man antingen måste hjälpa till att försörja familjen eller för att man blir bort-prioriterad då ekonomin endast räcker till utbildning för en eller ett fåtal familjemedlemmar. Då det är en vanlig företeelse att söner har företräde vid utbildningstillfälle kan en svag familjeekonomi minska en flickas chans till utbildning. Detta bör ses som en av de allvarligaste konsekvenserna som en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C kan bidra till då utbildning är en förutsättning för att en flicka på längre sikt ska få de bästa förutsättningarna i livet¹⁴². När man ser hur den kriminaliserande lagstiftning som drabbar föräldrar färgar av sina negativa konsekvenser på familjens döttrar blir det svårt att legitimera existensen av en sådan lag om man ska se till barnets bästa. Genom att inte se till hur dessa konsekvenser hindrar barns rätt till utbildning utan istället sätter en tro till att alla stater är lika kapabla att

---

137 UNFPA, Kenya. Accessed January 10, 2013. http://www.unfpa.org/gender/docs/fgmc_kit/Kenya-1.pdf.

138 UNICEF. Accessed January 10, 2013. <http://unicef.se/fakta/utbildning>

139 ICRC, artikel 28.1

140 UNICEF. Accessed January 10, 2013. <http://unicef.se/fakta/utbildning>

141 Ibid

142 Ibid

skydda dessa rättigheter som barnet har enligt ICRC, drabbas föreställningen om lagstiftningens goda syfte av arrogans.

Kriminalisering av FGM/C och dess juridiska påföljder riskerar inte bara att äventyra en flickas rätt till utbildning utan kan även påverka hennes hälsa negativt. Sedan Ugandas National FGM Act trädde i kraft 2010, omskärs en stor del av landets flickor istället i hemlighet¹⁴³. Trots en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C väljer många familjer fortfarande att omskära sina döttrar. UNFPA-UNICEF's årsrapport 2011 visar på att det finns en medvetenhet av lagens existens men också att det har bidragit till en ökad rädsla för dess ekonomiska konsekvenser¹⁴⁴. Att praktiken förflyttas under jord kan få stora konsekvenser för en flickas hälsa. Då FGM/C utförs i hemlighet uppstår svårigheter med att säkerställa att de redskap och den miljö där ingreppet ska äga rum håller en god hygienisk standard. Detta kan i sin tur bidra till att flickor lättare drabbas av komplikationer och blodsmitta samt att deras läkningsprocess förvärras. UNFPA-UNICEF uppger även att rädslan för att bryta mot lagen har bidragit till att föräldrar och vårdnadshavare inte vågat uppsöka läkare när det uppstått komplikationer till följd av FGM/C¹⁴⁵. Denna backlash har inneburit en flicka riskerar att uppleva onödigt lidande och i värsta fall kan hon också avlida på grund av sin åkomma trots att deras liv varit möjligt att rädda¹⁴⁶.

Dessa bakslag visar också på hur starka de sociala strukturerna kring FGM/C verkligen är då individer fortsätter att omskära sin döttrar, fast under sämre förhållanden än tidigare, eftersom de är medvetna om de juridiska påföljderna av deras agerande. Rädslan för att bli ertappad med att praktisera FGM/C har inte bara lett till en förvärrad hälsoaspekt utan även påverkat den genomsnittliga åldern när flickor omskärs¹⁴⁷. Att omskära en flicka i ett tidigt livsskede minskar risken för att hon ska kunna ha en egen åsikt om praktiken men också att hon ska kunna göra motstånd under ingreppet. Genom att omskära en flicka tidigt kan händelsen också vara lättare att undanhålla ifrån myndigheternas vetskap¹⁴⁸.

---

143 UNFPA-UNICEF, 2011, s. 13

144 Ibid

145 UNFPA-UNICEF, 2011, s. 22

146 ibid

147 UNICEF, 2008, s. 7

148 ibid

Då medlemsstaters skyldighet att *vidta alla lämpliga åtgärder* för att skydda barn tydliggörs i artikel 3(2)¹⁴⁹ borde ett barns bästa kunna utgöras utav att stater ska tillgodose barns säkerhet. Visionen om att trygga barns mänskliga rättigheter uppnår en universell standard, det är en plikt som alla stater har jämte sin befolkning. Samtidigt genererar denna bild en tanke om att alla stater som ratificerat ICRC besitter samma förmågor att trygga barns rättigheter. Mänskliga rättigheter kan placera sig i mittendelen av den rörliga pendel som Dembour efterfrågar genom att man nästan har en arrogant syn på att alla stater ska sträva efter att säkerställa barnets bästa, något som motverkar att stater inte kan drabbas av likgiltighet i diskursen kring FGM/C.

Genom att tolka artikel 3(2) skyldighet att vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa barnets bästa kvarstår frågan om en kriminalisering av FGM/C kan ses som den lämpligaste åtgärden för att uppnå detta syfte? De negativa konsekvenser som framgår i samspel med ett kriminaliserande förbud mot FGM/C visar på att det finns ett stort behov av ett fungerande skyddsnät. I Sverige finns det ett starkt och välutvecklat skyddsnät där staten har möjlighet att ingripa om ett barn utsätts för kränkningar enligt internationella konventioners bestämmelser. Samtidigt måste detta ses ur ett kulturrelativistiskt perspektiv där många afrikanska länder fortfarande brottas med svältkatastrofer, bristande infrastruktur och korruption, problem som inte existerar i stora delar av västvärlden. Dessa blir bidragande faktorer till antagandet om att afrikanska stater inte har samma förutsättningar att kunna garantera att internationella konventioner efterföljs. Det skyddsnät som efterfrågas måste fungera för både barn som utsätts för FGM/C men också för de barn som drabbas av lagstiftningens negativa effekter. Ugandas lagstiftning *the Prohibition of Female Genital Mutilation Act*, säger sig garantera ett skydd för både icke-omskurna flickor och deras familjer genom att kriminalisera diskriminerande och stigmatiserade handlingar som utförs mot dem på grund av att de inte är omskurna. Huruvida detta senare ter sig i praktiken har denna uppsats inga källor på, men om detta skydd fungerar bidrar detta till ett ökat antal människor som gör sig skyldiga till brott mot lagen. På ett sätt kan detta ses som mycket positivt då individer i bästa fall tvingas att ändra sin förståelse kring FGM/C samtidigt som det de juridiska och ekonomiska påföljder riskerar att försämra livssituationen för dennes övriga familjemedlemmar.

---

149 ICRC, artikel 3(2)

Diskursen kring barnets bästa i relation till FGM/C försvåras ytterligare då många nationella lagstiftningar, i exempelvis Kenya och Uganda, inte gör någon skillnad på vilken typ av FGM/C som praktiseras mot en flicka. Detta leder till svårigheter med att väga för och nackdelar med effekterna av kriminalisering i relation till hur mycket ett barn faktiskt skadas. Den universella åsikten är att alla former av FGM/C utgör en kränkning av barnets bästa är något som enligt Dembour måste sättas i relation till en kulturrelativistisk föreställning om organisationer ska kunna utveckla ett mer kritiskt perspektiv i sitt arbete med att utveckla bättre strategier för praktikens avskaffande. Om man väljer att se till de lättare formerna av FGM/C, som kan innebära att flickans könsorgan försiktigt skrapas, prickas eller piercas, krävs det inte mycket smärta för att flickan ska ses som äktenskapsduglig. Med tanke på sårets storlek minskar också riskerna för diverse komplikationer så som extrema blödningar och cystor, trots ingreppets mildhet får man inte glömma bort att risker för HIV fortfarande är höga om redskap inte desinficeras ordentligt. Skillnaden mellan en flicka som utsätts för FGM/C typ IV och en flicka som utsätts för exempelvis infibulation är enorma. I det senare fallet utsätts flickan för betydligt mer smärta, både på fysisk och psykisk nivå, samtidigt som ingreppet har högre risker för komplikationer och följsjukdomar samt genererar längre läkningsprocess.

Trots ingreppens olika karaktär är de juridiska konsekvenserna desamma. Om man ska försöka se hur barnets bästa påverkas, är det av stor vikt att man gör detta utan att se FGM/C som en och samma sak. Det sociala stigma och utanförskap som eventuellt riktas mot icke-omskurna flickor kan ge större besvär än vad en mild form av FGM/C bidrar till. I en jämförelse mellan en icke-omskuren flicka och en som blivit utsatt för infibulation är det mycket lättare att legitimera en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C då detta senare ingrepp har för många negativa aspekter av lidande för att man ska kunna hävda att det har en förmåga att utgöra ett barns bästa.

Fördelen med en total kriminalisering av FGM/C är att denna praktik uppmärksammas på både internationella, nationella, regionala och lokala nivåer samtidigt som både stater och organisationer visar på att FGM/C inte längre är acceptabelt. Detta kan också få en positiv inverkan på gräsrotsnivåer då samhällen där FGM/C fortfarande praktiseras ökar en förståelse för att andra länder inte ser omskärelse som en naturlig del för att flickor ska kunna gifta sig. Om en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C

inte hindrar flickor från deras rätt till utbildning har man lyckats med att lägga en bra grogrund för att nya, mer positiva, värderingar snabbare ska kunna skapas där flickor vågar stå upp för sina rättigheter. De unga som redan börjat ändra uppfattning kring detta ges därför också större möjlighet att förändra de sociala strukturer som upprätthåller FGM/C i dagsläget. Äldre medlemmar av samhällen där FGM/C fortfarande praktiseras är generellt mer motståndskraftiga till avskaffandet av FGM/C¹⁵⁰. Då många samhällsfrågor beslutas på lokal nivå i form av olika byrå blir det också en utmaning för unga män och kvinnor att göra sina röster hörda för att accelerera en förändring i samhällets sätt att se och agera i diskursen kring FGM/C.

5. Slutsats

Den västerländska idén om att se kriminaliserande lagstiftning som ett effektivt tillvägagångssätt för att avskaffa FGM/C har fått ett universellt fotfäste på den internationella arenan. Resonemanget kring att FGM/C utgör en grov kränkning av barnets bästa tvingas sättas i relation till det faktum att föreställningen kring vad som utgör barnets bästa är diffust och beroende av en specifik kontext. Genom att anta en kulturrelativistisk syn på hur och varför FGM/C praktiseras i vissa delar av Afrika kan man skapa sig en förståelse kring praktikens komplexitet. Om man sedan sätter en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C i relation till denna förståelse kan man hävda att den genererar negativa konsekvenser för afrikanska kvinnor och flickor ur både kollektiva och individuell dimensioner. Då FGM/C främst praktiseras av kvinnor mot flickor så kommer det också vara fler kvinnor än män som drabbas av lagens juridiska påföljder. Med detta resonemang kan en kriminalisering av FGM/C även utgöra en bromskloss i det empowerment-arbete som syftar till att stärka kvinnans position i samhället. Flickor riskerar att drabbas hårt av kriminaliseringens bieffekter om staten inte är förmögen att garantera deras säkerhet och framtidsförutsättningar genom bland annat tillgång till gratis utbildning, möjlighet till socialbidrag och skyddsboende. I annat fall finns det en risk att dessa flickor tvingas sluta skolan för att hjälpa till att försörja familjen om denna har ådragit sig skulder för brott mot FGM/C. Ur en kollektiv dimension, samt på lång sikt, måste kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C dock ses som en nödvändig del i den process med att förändra de djupgående sociala strukturer som idag håller praktiken vid liv. Viljan att avskaffa FGM/C måste vara ett

---

150 Ibid

kollektivt beslut som kommer inifrån de samhällen som fortfarande anser att FGM/C har ett viktigt syfte. Trots att många individer kommer drabbas av lagens negativa konsekvenser och möts av svårigheter som grundar sig i dessa så kommer en kriminalisering av FGM/C skapa bättre och värdigare liv för fler människor i framtiden.

6. DISKUSSION

I arbetet med denna uppsats har jag fått större förståelse kring hur komplext FGM/C är men också hur detta försvårar och fördröjer arbetet med att avskaffa denna praktik. Den bild av FGM/C som förmedlas till västvärlden målar i i första hand upp praktiken som en kränkning av kvinnors och barns fundamentala fri- och rättigheter. Detta ställs sedan mot det faktum att många kvinnor som fortfarande praktiserar FGM/C lever med en uppfattningen att FGM/C maximerar döttrarnas möjligheter i livet. FGM/C är en självgående praktik där kvinnor tror att de måste omskära sina flickor för att dem ska få möjligheten att gifta sig, något som i sin tur leder till att män tror att dem bara kan gifta sig med omskurna flickor. Detta genererar ett socialt gruppträck där icke-omskurna kvinnor ses som avvikande och udda. Av denna anledning kommer inte heller en ensam familj kunna avskaffa FGM/C då den som är först ut antagligen inte kommer kunna hitta någon att gifta sig med och på så sätt inte heller kunna trygga sin framtid. En ändring av många djupgående sociala strukturer är nödvändiga för att FGM/C ska kunna avskaffas. Denna förändring kan bara bli effektiv om ett stöd för att avskaffa FGM/C kommer inifrån de samhällen där det fortfarande anses ha en viktig funktion. I första hand måste utövarna skaffa sig en förståelse för varför de ska överge FGM/C och välja att se det som något dåligt. När FGM/C senare ses som ett problem måste samhällsmedborgare själva utveckla effektiva metoder som passar dem bäst för att kunna genomföra ett avskaffande på bästa sätt.

WHO, UNICEF och UNFPA vill mena att kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C och empowerment av kvinnor ska ses som bra tillvägagångssätt för att påskynda avskaffandet av FGM/C, ett förslag som vid första anblick kan kännas ogenomtänkt då denna lagstiftning främst drabbar kvinnor. Om man ska kunna avskaffa FGM/C krävs det att kvinnans position i samhället stärks så att dessa samhällen i sig ska kunna bli mer jämlika, samtidigt är detta svårt att uppnå då avskaffandet av FGM/C är en grundläggande förutsättning för att uppnå ett jämlikare samhälle. Detta kan te sig lite

som frågan om vad som kom först; hönan eller ägget? Är det möjligt att kunna avskaffa FGM/C utan att först få bort de sociala strukturer som håller praktiken vid liv? Jag tror inte det. Av denna anledning är WHO, UNICEF och UNFPA's idé att kombinera empowerment och kriminaliserande lagstiftning ett bra alternativ. Att ge empowerment genom informationsspridning och utbildning kan få de individer som fortfarande praktiserar FGM/C att ändra uppfattning i denna diskurs samtidigt som en kriminaliserande lag har möjlighet att på ett tvingande sätt, genom böter och fängelsestraff, få dem som valt att fortsätta utövandet att sluta. Mycket handlar om att få bollen i rullning. Om man kan förändra den bilden av FGM/C som naturligt och istället framställa den som ett avvikande beteende kommer denna förståelse sedan att sprida sig vidare och växa sig större, precis som en snöboll. När denna snöboll senare hunnit växa sig lite större leder detta till att det skapas ett socialt gruppträck där de familjer som fortfarande omskär sina döttrar antagligen kommer att utsättas för stigmatisering. På samma vis som stigmatisering i dagsläget är en bidragande faktor till att flickor vill bli omskurna kommer detta resultera i ett starkare avstånd mot FGM/C, med lite tid kommer praktiken senare glömmas bort och försvinna helt på egen hand.

Men innan dessa sociala strukturer är mogna till att försvinna vill denna uppsats mena att kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C i många fall bidrar till värre situationer för kvinnor och flickor i Afrika. Trots att denna lagstiftning som har ett grundsyfte att förbättra människors liv har rapporter visat att den har varit en bidragande del till att praktiken istället dragits under jord. Denna händelse kan tolkas som att lagen inte har fått den önskade genomslagskraft i arbetet med att förändra de sociala strukturer som håller praktiken vid liv som det internationella samfundet hoppats på. För tillfället fungerar kriminaliserande lagstiftning nog mer effektivt i väst än i Afrika då dessa två kontexter har olika saker på sina agendor. Krig och korruption kan göra att det inte finns tid, pengar eller engagemang med att prioritera avskaffandet av varken sociala strukturer eller FGM/C. Detta är även faktorer som kan bidra till staters försämrade statskapacitet, Sverige är internationellt känt för att anses ha ett välutvecklat välfärdssystem men också en stark statskapacitet. Om en individ befinner sig i ekonomiska svårigheter kan hen vända sig till staten för att få hjälp samtidigt som alla barn garanteras fri tillgång till utbildning och sjukvård. I relation till Afrika där många stater större och har betydligt fler invånare, finns det ingen garanti för att regeringar kan garantera ett tillförlitligt skydd till alla dess invånare.

Detta blir bidragande faktorer till att afrikanska kvinnor och flickor riskerar att utsättas för sämre livssituationer på grund av en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C. Rädslan som gör att praktiken går under jord kan få långvariga konsekvenser för flickors hälsa om deras föräldrar inte vågar uppsöka läkare vid komplikationer. Även de höga bötessummor som kan uppkomma när en förälder bryter mot lagen kan försämra flickors livsförutsättningar om de tvingas arbeta istället för att utbilda sig. När det kommer till frågan huruvida kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C kan ses som något som ska främja barnets bästa vill jag spontant säga nej. En sådan lagstiftning som kan bidra till svåra ekonomiska situationer för barn bör inte ses som ett verktyg för att främja barnets bästa. Samtidigt så måste man se till lagens potential i arbetet med att förändra och avskaffa de sociala strukturer som ligger till grund för att flickor fortfarande omskärs. Ett liv utan dessa strukturer och ett liv där flickor kan få utvecklas utan risker att bli omskurna är det bästa för ett barn. På detta vis måste det finnas en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C och de kvinnor och flickor som blir offer för dess negativa effekter måste komma på sätt att lyckas överleva om nästkommande generationer ska kunna få leva i jämställda samhällen utan FGM/C.

Syfte med denna uppsats har varit att se vilka effekter en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C kan få för kvinnor och flickor i Afrika. Den tes som har genomsyrat arbetet har varit att alla idéer resulterar i både negativa och positiva konsekvenser när de genomförs i praktiken. Det material som stått till uppsatsens förfogande har haft en tendens att främst uppmärksamma lagens positiva effekter. Något som gör att de negativa konsekvenser som jag vill mena på sker, i både kollektiva och individuella dimensioner, inte kan styrkas till hundra procent. I efterhand kan även valet att arbeta utefter dimensioner baserade på individ och kollektiv problematiseras då kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C i många fall ger liknande resultat i båda dimensionerna. Ett alternativ hade varit att istället utforma dimensioner utifrån olika områden så som utbildning, hälsa och ekonomi.

Det stora problem som denna uppsats har mött under arbetsprocessen är svårigheterna med att se hur en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C verkligen ter sig i praktiken. De lagar som uppsatsen använt sig av relativt nya, något som gör att det blir svårt att se om de verkligen har någon effekt, det har varit svårt att se om de ens efterföljs. Förutom

detta har det varit svårt att hitta några dokument som styrker att en kriminaliserande lagstiftning verkligen får negativa konsekvenser exempelvis i form av att barn måste sluta skolan eller att kvinnors ekonomiska situation förvärras. Här har jag kommit till insikten att för att denna uppsatsens fråga ska kunna besvaras utan generaliseringar eller antagande krävs det att den undersöks under ett längre fältarbete. Genom att dessutom begränsa sig till ett land, en ännu mer realistisk begränsning hade nog varit att undersöka kriminaliserande lagstiftnings effekter i en by eller mindre samhälle. Problemet med att utföra fältarbete med denna huvudfråga är att det kan ta lång tid innan dessa effekter blir synliga, eller så anpassar sig samhället snabbt och effekterna blir helt andra än vad man förväntade sig när man gick ut i fält. Samtidigt är det viktigt att utreda vilka effekter en kriminaliserande lagstiftning mot FGM/C får för kvinnor och barn för att man i ett senare skede ska kunna förbättra eller utveckla nya strategier för hur FGM/C ska kunna avskaffas på ett så smärtfritt sätt som möjligt.

7. Referenser

7.1 Literatur

Bergström, Göran, & Kristina Boréus. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2nd ed. Lund: Studentlitteratur, 2005.

Dembour, Marie-Benedicte, "Following the movement of a pendulum: between universalism and relativism" i J. Cowan, M-B. Dembour & R. Wilson (red.), *Culture and Rights: Anthropological Perspectives*, Cambridge University Press, Cambridge,

2001

Kalev, Henriette Dahan. "Cultural Rights or Human Rights: The Case of Female Genital Mutilation", *Sex Roles* vol. 51, no. 5/6 (September 2004): pp. 339-348.

Mackie, Gerry. "Female Genital Cutting: The Beginning of the End." In *Female "Circumcision" in Africa: Culture, Controversy and Change*, edited by Shell-Duncan and Hernlund. London, United Kingdom: Lynne Rienner Publishers, 2000.

Mackie Gerry & John LeJeune, "Social Dynamics of Abandonment of Harmful Practices: A New Look at The Theory". Special Series on Norms and Harmful Practices. *Innocenti Working Paper* No. 2009-06, Florence, UNICEF Innocenti Research Centre, 2009

Loomba Ania. *Colonialism/Postcolonialism, The New Critical Idiom*, 2. ed. London: Routledge, 2005

Lundberg Anna, "Barnkonventionen och dragkampen om barnets bästa" i Lundberg (red.), *Mänskliga rättigheter juridiska perspektiv*, Liber, Malmö, 2010

Sharp, Briggs, Yacoub & Hamed, "Women's empowerment: a critical re-evaluation of a GAD poverty-alleviation project in Egypt" i Chant (red.), *The International Handbook of Gender and Poverty: Concepts, Research, Policy*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2010

Rahman, Anika & N. Toubia (red.), *Female Genital Mutilation: A Guide to Laws and Policies Worldwide*. London & New York, United Kingdom & United States of America: Zed Books, 2000.

G . Williamson, *Thoughts of an American taxpayer (volume 1)*, Xlibris Corporation, United States of America, 2010

7. 2 Publikationer

UNICEF & UNFPA. *UNFPA-UNICEF Joint Programme on Female Genital Mutilation/Cutting: Accelerating Change*. New York, United states of America: n.p.,

2011.

UNICEF Innocenti Research Centre. *Changing a Harmful Social Convention: Female Genital Mutilation/ Cutting*. By Innocenti Research Centre. Florence, Italy: UNICEF, 2008

WHO. *Eliminating Female genital mutilation: An interagency statement (OHCHR, UNAIDS, UNDP, UNECA, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNIFEM, WHO)*. Geneva, Switzerland: World Health Organization, 2008.

7.3 Internationella konventionstexter

Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna, antagen den 10 december 1948

Internationell konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), Antagen i New York den 18 december 1979, trädde i kraft den 3 september 1981

Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, antagen den 16 december 1966, trädde i kraft den 23 mars 1976

internationell Konvention om barnets rättigheter, antagen i New York den 20 november 1989, trädde i kraft den 2 september 1990

Alla konventioner är hämtade ifrån Frivilligorganisationernas Fond för Mänskliga Rättigheter, "Konventionssamling i mänskliga rättigheter och humanitär rätt", 2. uppl., Nordstedts Juridik AB, Stockholm, 2004

7.4 General Recommendations

Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), General Recommendation No. 14 (Ninth session, 1990): Female circumcision, A/45/38

Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), General Recommendation No. 19 (Eleventh session, 1992): Violence against women, 29/01/92

7.5 Internetbaserade källor

ILO. "The Prohibition of Female Genital Mutilation Act." Ilo. Accessed January 10, 2013. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_172631.pdf.

UNFPA, Kenya. Accessed January 10, 2013.
http://www.unfpa.org/gender/docs/fgmc_kit/Kenya-1.pdf.

UNICEF. Accessed January 10, 2013. <http://unicef.se/fakta/utbildning>.

Google/Världsbanken: https://www.google.com/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9&met_y=sp_pop_totl&idim=country:SDN&dl=s&hl=sv&q=sudan%20befolkning